

Földi Bence

HOL A HATÁR?

Bevándorlás és jobboldali radikalizmus az Egyesült Királyságban

A Guardian című brit napilap honlapja nemrégiben ismertette az internetes piac- és közvélemény-kutatásra szakosodott YouGov egyik roppant érdekes felmérését.¹ Noha a brit bevándorlásellenességben rejlő politikai potenciált elemző kutatást már ismertettem,² az Amerikában készített muszlimellenes házivideó okán Európára is kiterjedt tüntetések miatt a téma különösen érdekes, és hosszabb elemzést érdemel. Az alábbiakban nem pusztán a kutatás eredményeiről, a szakértői véleményekről szólok, igyekszem bemutatni azt is: miért kell óvatosan bánni a helyzet drámaiságát ecsetelő kommentárokkal és egy bevándorlásellenes, radikális angol párt felemelkedésének megjósolásával – merthogy a meglehetősen baloldali Guardian sötét képet vázolt olvasóinak.

Elégedetlenség az „iszlám térnyerése” miatt

A YouGov 1750 megkérdezett segítségével készített felmérést arról, hogy a válaszadók mennyiben támogatnának egy bevándorlás- vagy muszlimellenes pártot. 41 százalékuk inkább szavazna egy bevándorlást azonnal megállítani szándékozó pártra, míg 28 százalékuk nem támogatna ilyen pártot. 37 százalékuk továbbá azt is kijelentette, hogy szívesen támogatna egy olyan politikai formációt, amely a muszlimokat kiutasítaná Nagy-Britanniából, s csökkentené az iszlám vallás társadalmi jelenlétét (23 százalékuk ezt elutasította). A felmérés azt is kimutatta, hogy az előzetesen vártaktól eltérően nem a fiatal generációk a leginkább fogékonyak a bevándorlásellenes retorikára. A 18–24 éves korosztály többsége elutasítja ezeket a nézeteket: 60 százalékuk úgy nyilatkozott, hogy nem érdekelne, nem támogatna olyan pártot, amely a bevándorlás teljes leállításával kampányolna. A korosztály majd egynegyede viszont támogatna egy ilyen retorikával fellépő politikai formációt, ám ez mégis eltöprel az idősebb, hatvan év feletti korosztály adataihoz képest. Itt ugyanis a válaszadók több mint fele a támogatók közé tartozik, 49 százalékuk szavazna is muszlimellenes pártra (a fiataloknál ez az arány 27%).

A Guardian Matthew Goodwin, az Extremis Project³ és a Chatham House munkatársát, a Nottingham University tanárát kérte fel, hogy elemezze az adatokat. Goodwin úgy véli, hogy ugyan nincs igazán sikeres radikális párt az Egyesült Királyságban, a köz-

¹ Mark TOWNSEND: *Voters more likely to back an anti-Muslim party than reject it – poll*, www.guardian.co.uk/uk/2012/sep/16/voters-support-anti-immigrant-party.

² FÖLDI Bence: *A britek támogatnának egy bevándorlás-ellenes pártot*, Mos Maiorum 2012. szeptember 16., http://mosmaiorum.blog.hu/2012/09/16/a_britek_tamogatnanak_egy_bevandorlas-ellenes_partot.

³ Független, országokon átívelő, radikalizmust kutató csoport, lásd <http://extremisproject.org/>.

vélemény meglehetősen fogékony a szélsőjobboldali retorikára.⁴ Szerinte az adatok arra utalnak, hogy a választópolgárok elégedetlenek a mainstream gazdasági és politikai elit teljesítményével, valamint azzal, hogy a korábbi bevándorláspolitika az iszlám társadalmi térnyeréséhez vezetett. Hozzátette, hogy bár a felnövekvő generációk toleránsabbnak tűnnek a bevándorlás ügyében, mégis úgy tűnik, egy bevándorlásellenes, muszlimellenes és a hagyományos brit értékeket propagáló párt sikeres lehetne az Egyesült Királyságban.⁵

Logikus szembenállás?

Goodwin kijelentései kapcsán érdemes elgondolkozni: miért olyan meglepő egyes kutatók és lapok számára, hogy az ilyen felmérésekben többnyire az Egyesült Királyság lakosságának bevándorlás- és muszlimellenessége köszön vissza?

Samuel P. Huntington legnagyobb hatást kiváltó, *A civilizációk összeapása és a világrend átalakulása* címet viselő művében már rámutatott, hogy a kilencvenes évektől kezdődően identitásválságban szenved Nyugat-Európa és az Egyesült Államok.⁶ Érdemes kiemelni, hogy alapvetően kétféle identitással rendelkezik egy ember: perszonális és szociális identitással. Előbbi alapja egyéni létünk, míg utóbbié az, hogy az egyén milyen hasonlóságok alapján tudja magát bizonyos csoportokhoz sorolni. Az identitás mindig valamivel szemben alakul ki, s folyamatosan, napról napra módosul.⁷ Szociális identitásból több is lehet (például családi, foglalkozási, regionális, nemzeti, kulturális, ideológiai, párt-irányultságú stb.), ezek versenghetnek egymással, de erősíthetik is egymást. Huntington szerint „a kulturális azonosságtudat fontossága drámai mértékben növekszik a más dimenzióba tartozó azonosságtudatokhoz képest”.⁸ Úgy véli, hogy kulturális szempontból is elkülönülő csoportokat alkotnak az egy országon belül élők, s ezt az elkülönülést négy viselkedésforma kíséri: 1. a felsőbbrendűségi/alsóbbrendűségi érzés azokkal szemben, akiket kulturálisan különbözőnek látunk, 2. félelem és bizalomhiány velük szemben, 3. nyelvi különbségek miatt fellépő kommunikációs nehézségek, 4. tájékozatlanság az ő társadalmi gyakorlatuk, viszonyaik, motivációik, egyszóval kultúrájuk tekintetében.⁹

Emellett hozzátézi: „a konfliktusok mindenütt és mindenkor jelen voltak és jelen vannak. Az emberi természethez hozzátartozik a gyűlölet. Az embereknek szükségük van ellenségekre, legyenek ezek akár üzleti versenytársak, akár köznapi vetélytársak, akár politikai ellenfelek; az emberek mindenképp igénylik őket, hogy meg tudják határozni

⁴ Ez a Guardian szóhasználata, itt nem térünk ki külön a radikalizmus és szélsőjobboldaliság elkülönítésére.

⁵ A kutatásról Goodwin a Chatham House blogján írt bővebben (Matthew GOODWIN: *Europe at the Extremes? Public Concerns and the Generational Divide*, www.chathamhouse.org/media/comment/view/185789).

⁶ Samuel P. HUNTINGTON: *A civilizációk összeapása és a világrend átalakulása*, Európa, Budapest, 2008, 196.

⁷ KOLLER Boglárka: *A poszt-nemzeti identitás-struktúra dinamikus modellje*, PhD-disszertáció, Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem, Budapest, 2003 (www.lib.uni-corvinus.hu/phd/koller_bog-larka.pdf), 33.

⁸ HUNTINGTON: *I. m.*, 201.

⁹ *Uo.*, 203.

önmagukat és motivációt nyerjenek.”¹⁰ Idézi továbbá Ali Mazruit: „A »mi« szemben a »másokkal« tendencia a politikai küzdőtéren szinte egyetemesnek mondható.”¹¹

Így tehát nem véletlen, hogy az első nagy angliai bevándorlási hullámot¹² követően is kialakult ez a fajta kulturális szembenállás. Innentől kezdve pedig már nem volt megállás, hiszen a migráció öngerjesztő folyamat: „Ha van a migrációnak »egyetlen törvénye«, akkor az az, hogy a migrációs folyam, ha egyszer megindul, akkor saját magát gerjeszti tovább.” A bevándorlók buzdítani kezdik otthon maradt társaikat, hogy csatlakozzanak hozzájuk, s ennek eredménye „általános migrációs válság” lesz.¹³ A folyamat odáig jutott, hogy mára az Egyesült Királyság lakosságának 12 százaléka az országon kívül született. A bevándorlók legnagyobb csoportja Indiából érkezett (mintegy 700–750 ezer fő), a második legnagyobb csoport Lengyelországból (kb. 650 ezer fő), majd a Pakisztánból, Írországból és Németországból érkezők következnek a sorban. A nem Nagy-Britanniában születettek lakosságbeli aránya az ország régiói között Londonban a legmagasabb: az itt élők több mint egyharmada bevándorló.¹⁴

Az utolsó bevándorlási hullám eredményeként sokkal több a muszlim az Egyesült Királyságban, mint valaha, így az identitásválsággal küzdő britek ellenségképe az ország muszlim lakossága lett. David Cameron miniszterelnök szerint azonban nem a vallás áll a megosztottság hátterében, hanem az, hogy a bevándorlás mértéke túl nagy terhet rótt a közszolgáltatásokra.¹⁵ Mindazonáltal szerinte az egykori tory politikus, Enoch Powell 1968. április 20-i beszéde¹⁶ – amelynek nyelvezete révén fellángolt az országban a fagyűlölet – máig szinte lehetetlenné teszi a brit politikusok bevándorlással kapcsolatban folytatott értelmes eszmecserejét.¹⁷ Ezért szinte csak a radikálisok léphetnek fel élesen a bevándorlás és annak következményei ellen.¹⁸

A probléma megoldását egyébként ajózanabbak a bevándorláspolitikai szigorításában,¹⁹ valamint – mivel generációk nőnek fel munkanélküliségben és segélyen – a munka világába való visszavezetésben látja.²⁰ Természetesen a bevándorláspolitikai szigorítását az egyes politikai formációk máshogyan látják, de úgy tűnik, hogy nagy az erre irányuló társadalmi igény.

¹⁰ *Uo.*, 204–205.

¹¹ *Uo.*, 205.

¹² „Tömeges bevándorlás indult az Egyesült Királyságba a második világháborút követően annak egykori gyarmatairól és a Nemzetközösség országaiból. Ezen bevándorlók egyetlen közös vonása, hogy nem fehérek, s vallási szempontból is igen heterogén társaság.” (Földi Bence: *Angolszász politikai kultúrák összehasonlító aspektusban*, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Piliscsaba, 2012.)

¹³ Mindkét idézet Myron Weinertől származik, lásd HUNTINGTON: *I. m.*, 328.

¹⁴ Az adatok a brit Nemzeti Statisztikai Iroda 2012. augusztus 30-i jelentéséből származnak. A jelentés letölthető innen: www.ons.gov.uk/ons/rel/migration1/migration-statistics-quarterly-report/august-2012/population-by-country-of-birth-and-nationality.html.

¹⁵ Dylan JONES – David CAMERON: *Cameron Cameronról*, HVG, Budapest, 2011, 141.

¹⁶ Enoch Powell *The Rivers of Blood* beszédének szövege az alábbi címen megtalálható: www.martinfrost.ws/htmlfiles/rivers_blood2.html.

¹⁷ JONES–CAMERON: *I. m.*, 143.

¹⁸ A Munkáspárt pedig a multikulturalizmus pártján áll, annak előnyeit hangsúlyozza.

¹⁹ HUNTINGTON: *I. m.*, 338.

²⁰ JONES–CAMERON: *I. m.*, 144.

Nem kerül radikális a Downing Street 10-be

Az egyértelműen látszik, hogy az Egyesült Királyság politikai kultúrájában megjelent a bevándorlásellenesség, de vajon mutatkozik-e reális lehetőség arra, hogy ebből a közhangulatból kiindulva egy radikális párt politikai tőkét kovácsoljon?

Egy új, bevándorlás- és muszlimellenes, a tradicionális brit értékeket védő radikális párt megjelenésének és sikeressé válásának az esélye minimális. Azonban létezik már ilyen politikai formáció, a Brit Nemzeti Párt (British National Party).²¹ Választási szereplései azonban legalábbis óvatosságra intenek a YouGov felmérésében megjelenő véleményeket automatikusan szavazatra váltó elemzésekkel kapcsolatosan.

A BNP-t 1982-ben alapította John Tyndall angol szélsőjobboldali politikus,²² s az 1999-es elnökváltás óta (az akkor negyvenéves Nick Griffin 70:30 arányban győzte le a 65 éves Tyndallt²³) százezerről egymillióra növekedett a szavazóbázisa.²⁴ Az 1999-es megújuláskor Griffin modernizálta addig szélsőjobboldalnak tartott pártját, sokat merítve a francia Nemzeti Front (Front National) módszereiből. „Persze meg kell tanítanunk a kemény magnak az igazságot, de amikor a szélesebb közvéleményt kell meggyőzni, felejtétek el a faji különbségeket, a genetikát, a cionizmust és a többi” – idézi Griffint Bíró Nagy András.²⁵ Rájöttek, hogy a BNP-nek áldozati szerepben, a brit értékek egyedüli őreként kell feltűnnie, akit elnyom a kormány által támogatott bevándorlók hada. Így váltak a BNP tagjai szélsőségesen nacionalista csoportosulásból a nemzeti identitás és nemzeti érdek védőivé.

A 2000-es évek elejétől kezdve a BNP egyre sikeresebbé vált, főleg az önkormányzati választásokon. Felismerte ugyanis, hogy a helyi ügyekben kell rátalálni olyan közpolitikai területekre, ahol a briteket diszkriminálják a bevándorlókkal szemben. Ebből a párt politikai előnyt tudott kovácsolni: 2002-ben 2, 2003-ban 13, 2006-ban 53 önkormányzati képviselője volt (utóbbiból 12-t a kelet-londoni Barking és Dagenham körzet adott).²⁶ Ekkor azonban a BNP-ben elbízták magukat, s száz helyet akartak szerezni, amiből végül 54 lett. A kudarc feszültséget okozott, 60 tagot (köztük felső- és középvezetőket) ki is zártak a pártból. 2009-ben az alacsony részvétel miatt két képviselőjük (köztük az elnök) az Európai Parlamentbe jutott, de a 2010-es választásokon ismét kudarcot vallottak.²⁷

2010-es választási programjukban hét fontos közpolitikai-ideológiai témát vázoltak fel. Ezek jól jellemzik a párt gondolatvilágát: szociális populizmus, hazafias gazdaságpolitika, rendpártiság, elitellenesség, euroszkeptizmus, nacionalizmus és bevándorlásellenesség.²⁸ Utóbbi mindig az egyik legfontosabb ügy volt a BNP számára, s Bíró Nagy

²¹ Hivatalos honlapja: <http://www.bnp.org.uk/>.

²² BÍRÓ NAGY András: *Az identitásnacionalizmus nyomában. A Brit Nemzeti Párt sikerei és korlátai = Nemzet és radikalizmus*, szerk. Láncai András, Századvég, Budapest, 2011, 214–241.

²³ *Uo.*, 219.

²⁴ *Uo.*, 214.

²⁵ *Uo.*, 219.

²⁶ *Uo.*, 221.

²⁷ *Uo.*, 222.

²⁸ A témáról bővebben *Uo.*, 223–229.

tanulmányából az is kiderül, hogy az illegális bevándorlókat, valamint akiket bűncselekményen értek, deportálnák az Egyesült Királyság területéről (1999 óta e tekintetben is sokat puhultak a BNP nézetei). Emellett támogatnák az önkéntes visszatelepülőket; leáltalánák az összes, multikulturalizmust támogató programot; a jogkövető, jóléti rendszer fenntartásához hozzájáruló külföldieket pedig integrálnák a brit társadalomba. A BNP szerint megszólalt a vészcsengő: „Az őslakosok ötven éven belül kisebbségben lesznek. Ez a brit nép, kultúra, hagyományok és identitás kipusztulásához fog vezetni.”²⁹

1997-ben a BNP még a zsidókra tekintett a bűnbakként, majd a feketék mellett a muszlim közösségek kerültek a célkeresztjébe.³⁰ A 2010-es programban már iszlám gyarmatosításról beszélnek. „Az iszlám természeténél fogva inkompatibilis a modern szekularizált nyugati demokráciákkal.”³¹ A BNP politikusainak fő érve, hogy a muszlim országok sem tolerálnák, ha több millió keresztény bevándorló érkezne hozzájuk, így Nagy-Britanniának és Európának miért kellene.

Témánk szempontjából a legérdekesebb mégis a párt szavazótábor. 2010-es felmérések szerint a BNP-támogatók 69 százaléka férfi.³² Emellett nem a legkilátástalabbakat tudják sikeresen megszólítani, hanem azokat, akiket az aktuális helyzet romlása rosszul érintene. Így az alsó-középosztályból és a szakképzett munkásosztályból kerülnek ki a párt szavazói.³³ A támogatóik – az osztrák Szabadságpárttól és a Jobbiktól eltérően – nem fiatalok, hanem a 35–54 éves korosztályból kerülnek ki, ugyanis ők azok, akik a kilencvenes évekbeli muszlim bevándorlási hullámot átélték, s bevándorlásellenes hangulatban szocializálódtak.³⁴ A BNP-szimpatizánsok 60 százaléka szerint a bevándorlás a legfontosabb megoldandó probléma az országban,³⁵ de nem mutattak ki összefüggést aközött, hogy a BNP támogatottsága magasabb lenne ott, ahol a bevándorlók aránya is nőtt az utóbbi esztendőben.³⁶ A párt új szimpatizánsainak többsége korábban a baloldalra szavazott: 2008–2009-es szavazóinak 35 százaléka a Munkáspártra, 15 százaléka a Konzervatív Pártra, 5 százaléka a liberális demokratákra voksolt 2005-ben. Emellett ott szerepelnek jól, ahol a Munkáspárt korábban egyeduralkodó volt.³⁷

Bíró Nagy András hozzáteszi, hogy a BNP a pártrendszer legelutasítottabb pártja, melynek a többségi választási rendszerben nincs esélye a hatalom közelébe jutni. Emellett szervezeti felépítése is alkalmatlanná teszi erre.³⁸ Mindazonáltal attitűdvizsgálatok

²⁹ *Uo.*, 223–224.

³⁰ „Nyugat-Európában a zsidókkal szembeni antiszemitizmust nagyrészt felváltotta az arabokkal szembeni antiszemitizmus.” (HUNTINGTON: *I. m.*, 331.)

³¹ Az iszlám és a brit jog, kultúra közötti különbségekről lásd Roger SCRUTON: *A Nyugat és a többi = UÓ.: A nemzetek szükségességéről*, Helikon, Budapest, 2005.

³² BÍRÓ NAGY: *I. m.*, 232.

³³ *Uo.*, 233.

³⁴ *Uo.*, 234.

³⁵ *Uo.*, 235.

³⁶ Kivéve olyan területeken, ahová pakisztáni és bangladesi bevándorlók érkeztek, például Oldham vagy Burnley. Lásd *Uo.*, 237.

³⁷ *Uo.*

³⁸ *Uo.*, 239.

kimutatták, hogy még nem érte el növekedési határait, ugyanis több ember számára rokonszenvesek a BNP által is vallott nézetek, mint ahányan a pártra szavaznak.³⁹

Összegzés

Bár a Guardian szenzációként tálalta, a bevándorlásellenesség mértéke mégsem olyan meglepő az Egyesült Királyságban, hiszen az ember eredendően igényli identitásának kialakításához az ellenségképet. Jelen esetben ezt a muszlimok jelentik, amin az utóbbi idők bevándorlási adatait és az iszlám brit kultúráról való eltéréseit látva nem lehet meglepődni.

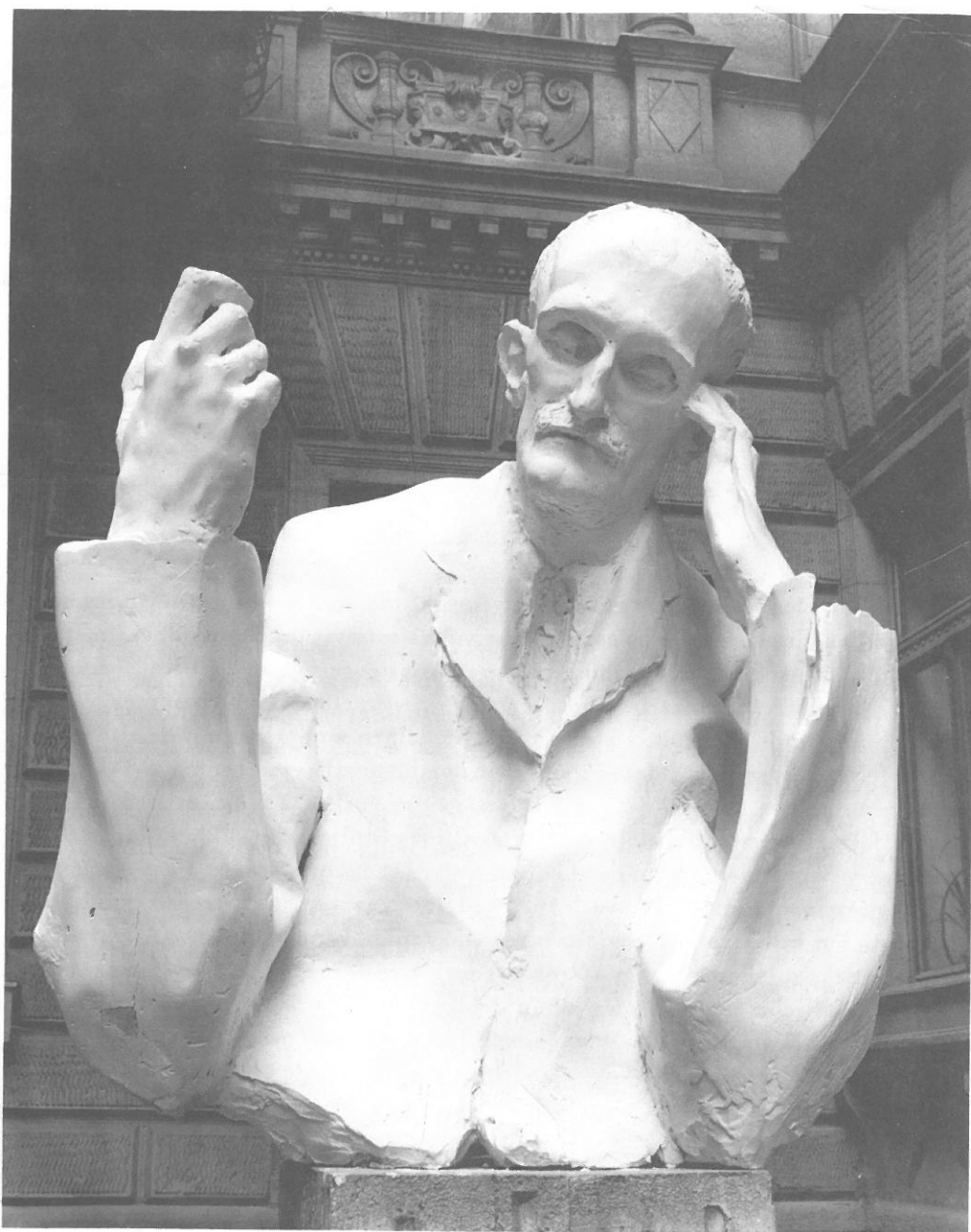
A bevándorlásellenesség magas mértéke magában hordozhatná egy radikális párt esetleges sikerességét – amit az is elősegítene, hogy a mainstream pártok érdemben nem beszélhetnek a témáról. Ám jelenleg úgy tűnik, hogy sem egy új párt megjelenésére, sem a BNP hatalomra kerülésére nincs esély, legfeljebb minimális erősödéssel számíthatunk. „Hiszen toleráns az országunk, már bevándorlók számos hullámát integráltuk.”⁴⁰

Terpeszben ülő (1990, bronz kispasztika)

³⁹ *Uo.*, 237–238.

⁴⁰ JONES–CAMERON: *I. m.*, 143.

Babits (1983, gipsz eredeti – A bronz öntvényt a költő születésének 125. évfordulójára Esztergomban, a Széchenyi téren állították fel. Az alkotást 2007-ben ellopták; újraöntésére az Esztergomi Polgárok a Babits Szoborért elnevezésű civil szervezet szervezett sikeres gyűjtést.)